

Jan Staszków

DEPOZYTARIUSZ UMOWY MIĘDZYNARODOWEJ

Umowa międzynarodowa czy traktat

W tytule niniejszego artykułu Autor użył słowa „umowa” na oznaczenie deponowanych dokumentów, podczas gdy w treści artykułu pojawia się konsekwentnie nazwa „traktat”. A zatem czy w przypadku pozostawiania u depozytariusza oryginalnego dokumentu poświadczającego, że dane państwa lub inne podmioty prawa międzynarodowego publicznego związały się jakimś aktem prawnym ten akt prawny jest umową czy traktatem? Praktyka państw oraz prawo międzynarodowe publiczne i w końcu doktryna nie jest w tej sprawie jednoznaczna. Jest to jedna z nazw stosowana na oznaczenie porozumienia pomiędzy państwami lub innymi podmiotami prawa międzynarodowego publicznego. Nie wydaje się, aby któremuś z jakiegoś powodu przypisywano pierwszeństwo lub rezerwowano nieformalnie dla jakiejś konkretnej sytuacji¹.

Konwencja wiedeńska o prawie traktatów z 1969 roku² konsekwentnie używa słowa „traktat”, definiując go jako „międzynarodowe porozumienie między państwami, zawarte w formie pisemnej i regulowane przez prawo międzynarodowe, niezależnie od tego, czy jest ujęte w jednym dokumencie, czy w dwóch lub więcej dokumentach, i bez względu na jego szczególną nazwę”³. W pracach przygotowawczych do konferencji wiedeńskiej i jej materiałach roboczych autorzy różnych projektów stosują sformułowanie „traktat” (*treaty* po angielsku, *traité* po

¹ Wydaje się jednak, że nazwa „konkordat” na umowę międzynarodową jest jednoznacznie „rezerwowana” przez społeczność międzynarodową dla ściśle określonej sytuacji zachodzącej pomiędzy państwem a Stolicą Apostolską.

² Konwencja Wiedeńska o Prawie Traktatów, tekst na specjalnie powołanej konferencji międzynarodowej zaakceptowano w dniu 22 maja 1969 roku, otwarto do podpisu w dniu następnym, tj. 23 maja 1969 r. Konwencja weszła w życie w dniu 27 stycznia 1980 roku zgodnie ze swym 84 artykułem mówiącym o tym, że wchodzi ona w życie trzydziestego dnia po złożeniu trzydziestego piątego dokumentu ratyfikacyjnego lub przystąpienia. Tekst konwencji opublikowano w Dz. U. z 1990 roku, nr 74, poz. 439, dalej cytowana w tekście i w przypisach jako: „Konwencja Wiedeńska...”

³ „Konwencja Wiedeńska...” art. 2, pkt 1, lit. a.

francusku, *dogovor* po rosyjsku), rozumiejąc go jako funkcję zbiorczą dla różnych sformułowań do tego czasu spotykanych⁴.

Z tekstu Karty Narodów Zjednoczonych, a zwłaszcza z jej początkowych postanowień, winno w zasadzie wynikać, że nadaje sformułowaniu „traktat” jakieś ogólne znaczenie, mówiąc o warunkach, jakie organizacja zamierza stworzyć w celu utrzymania sprawiedliwości i poszanowania zobowiązań „wynikających z traktatów” i innych źródeł prawa międzynarodowego. Przypuszczenie takie jest jednak zachwiane tekstem art. 102. Artykuł ten dotyczy problemu rejestracji w Sekretariacie Organizacji Narodów Zjednoczonych zobowiązań pomiędzy państwami. Zgodnie z tym artykułem „każdy traktat i każdy układ międzynarodowy (podkreślenie moje) zawarty przez członka Organizacji Narodów Zjednoczonych po wejściu w życie niniejszej Karty będzie możliwie najprędzej zarejestrowany w Sekretariacie i przezeń ogłoszony”. Nigdzie w tekście Karty nie wyjaśniono, jaka jest różnica pomiędzy tymi sformułowaniami. Interpretacja językowa tego postanowienia Karty NZ prowadzi do wniosku, że Organizacja uznaje dwie odrębne kategorie: „traktat” i „układy międzynarodowe”. Praktyka stosunków międzynarodowych pomiędzy państwami wskazuje jednak na zupełnie co innego. I „traktat” i „układ międzynarodowy” to taki sam akt prawny, takie samo źródło prawa międzynarodowego publicznego tylko inaczej nazwane, posiadające inny tytuł.

Tekst Statutu Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości⁵ wprowadza jeszcze inne sformułowania: „konwencje międzynarodowe”⁶ i „konwencje”⁷ oraz „traktat”⁸ bez zdefiniowania, jak te sformułowania odnoszą się do siebie oraz do pojęć „traktat” czy „układ międzynarodowy” użytych w tekście Karty Narodów Zjednoczonych. Oba dokumenty powstały w tym samym czasie i tworzą całość, zwykle też razem są publikowane.

Dwa dokumenty prawa wewnętrznego Polski związane z przedstawianym problemem to ustawa o umowach międzynarodowych⁹ oraz rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o umowach międzynarodowych¹⁰. Oba dokumenty konsekwentnie mówią o „umowach międzynarodowych”, wiążąc swój byt z konwencją wiedeńską o prawie traktatów, przywołując jej tekst i w tym jednym przypadku używając sformułowania „traktat”¹¹.

⁴ W 9 lat po podpisaniu konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów, również w Wiedniu podpisano kolejną konwencję odnoszącą się do tej samej problematyki. Jest to konwencja wiedeńska o sukcesji państw w odniesieniu do umów międzynarodowych (Polska nie jest stroną tej konwencji). W postanowieniach obu konwencji definicje „traktatu” i „umowy międzynarodowej” są praktycznie identyczne.

⁵ Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości, podpisany 26 czerwca 1945 roku w San Francisco, wszedł w życie wraz z Kartą Narodów Zjednoczonych w dniu 24 października 1945 roku. Tekst Statutu opublikowano w Dz. U. z 1947 roku, nr 23, poz. 90-91.

⁶ *Ibidem*, art. 38, pkt 1, lit. a.

⁷ *Ibidem*, art. 36, pkt 1.

⁸ *Ibidem*, art. 35, pkt 2; art. 36, pkt 2, lit. a.

⁹ Ustawa o umowach międzynarodowych, Dz. U. z 2000 roku, nr 39, poz. 443, dalej cytowana jako „Ustawa o umowach...”.

¹⁰ Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o umowach międzynarodowych, Dz. U. z 2000 roku, nr 79, poz. 891.

¹¹ „Ustawa o umowach...”, art. 1, ust. 3.

Podobnie Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, odnosząc się do obowiązujących źródeł w Polsce i procesy ratyfikacji, mówi o „umowie międzynarodowej”.

Reasumując, można powiedzieć, że pojęcie „traktat” jest szeroką, zbiorczą nazwą umów międzynarodowych. Badacze tej problematyki wymieniają czasem ponad dwadzieścia takich nazw – za każdym razem chodzi o umowę międzynarodową¹².

W opracowaniu niniejszym zastosowano sformułowanie „traktat” jako kategorię szerszą, w której mieszczą się wszelkiego rodzaju umowy międzynarodowe, dlatego że sama konwencja, która reguluje problematykę depozytariusza, konsekwentnie używa takiego właśnie sformułowania. W tytule umieszczono określenie „umowa międzynarodowa” jako nazwę najbardziej rozpowszechnioną w polskiej literaturze i najczęściej stosowaną.

Depozytariusz traktatu

Rozwój wielostronnych stosunków traktatowych, który pojawił się na świecie w drugiej połowie XIX wieku, postawił przed państwami traktaty zawierające kwestię deponowania oryginału. Zrazu traktaty takie deponowano w stolicach państw, najczęściej w tych, w których dokonywano podpisania umowy. Wraz z pojawieniem się organizacji międzynarodowych jako podmiotów prawa międzynarodowego publicznego¹³, to one stały się depozytariuszem takich umów, nie wykluczając jednak deponowania ich w państwach.

Instytucja depozytariusza nie występuje w przypadku traktatów międzynarodowych dwustronnych¹⁴. Tutaj każda z umawiających się stron „dzierży” swoją kopię traktatu traktowaną jak oryginał. Każda ze stron też informuje się bezpośrednio o wszelkich zmianach mogących mieć wpływ na podpisaną umowę (np. przedłużenia jej obowiązywania, wypowiedzenie itp.).

Problem, kto dzierży oryginał traktatu pojawia się w przypadku zawierania traktatu wielostronnego. Do czasu podpisania w Wiedniu w 1969 roku konwencji o prawie traktatów¹⁵ wszystkie problemy związane z depozytariuszem i deponowaniem wielostronnych umów międzynarodowych regulowane były zwyczajem¹⁶ lub

¹² Np. umowa, porozumienie, układ, pakt, konkordat, Akt Generalny, Karta, konwencja, protokół, protokół końcowy. Za każdym razem może to być akt prawny tworzący zobowiązanie pomiędzy podmiotami prawa międzynarodowego publicznego.

¹³ Powszechnie w tym miejscu mówi się o Lidze Narodów powstałej w 1918 roku i jej następczyni Organizacji Narodów Zjednoczonej powstałej w 1945 roku.

¹⁴ Jakkolwiek uważa się (w ślad za postanowieniami konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów z 1969 roku), że instytucja depozytariusza związana jest z traktatem wielostronnym, to trzeba odnotować, że podczas prac nad tekstem konwencji pojawił się wniosek, aby powiedzieć wyraźnie, że depozytariusza ustanawia się w traktatach wielostronnych. Delegacje niektórych państw bowiem przytaczały przykłady powoływania depozytariusza w przypadku zawierania traktatów dwustronnych.

¹⁵ Do czasu opracowania konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów była próba kodyfikowania problematyki umów międzynarodowych, ale wyłącznie na kontynencie amerykańskim, i to w okresie międzywojennym. Była to próba lokalna i objęła kilka państw.

¹⁶ Za zwyczaj w prawie międzynarodowym publicznym uważa się „jakaś” jednolitą praktykę państw, które działają w ten sposób z przekonaniem o obowiązku takiego działania.

wprost postanowieniami w samym traktacie. Po podpisaniu i wejściu w życie konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów powszechnie obowiązującymi zasadami związanymi z depozytariuszem uregulowane są właśnie w tej konwencji, która została zaakceptowana przez prawie połowę społeczności międzynarodowej¹⁷, ale też sama konwencja nie wyklucza możliwości zastosowania zwyczaju międzynarodowego, gdy w swym wstępie potwierdza, że „[...] normy międzynarodowego prawa zwyczajowego będą regulowały kwestie nie unormowane postanowieniami niniejszej konwencji [...]”.

Konwencja wiedeńska poświęca problematyce „depozytariusza” traktatu międzynarodowego swą część VII zatytułowaną „Depozytariusze, notyfikacje, poprawianie błędów, rejestracja”. Są to artykuły od 76 do 80 włącznie. Pomimo tego, że w tytule mowa jest o notyfikacjach, poprawianiu błędów i rejestracji traktatów międzynarodowych – wszystkie te regulacje bezpośrednio związane są z depozytariuszem traktatu międzynarodowego wielostronnego.

Funkcje, które pełnią depozytariusze, mają charakter międzynarodowy i już z tego powodu ich działalność winna mieć charakter bezstronny¹⁸. Jeżeli traktat w swej treści inaczej nie przewiduje, Konwencja Wiedeńska wymienia „w szczególności” następujące funkcje depozytariusza:

- 1) sprawowanie pieczy nad oryginalnym tekstem traktatu oraz nad wszelkimi pełnomocnictwami przedstawionymi w związku z przystępowaniem państwa do traktatu a złożonymi w związku z tym faktem u depozytariusza¹⁹,
- 2) sporządzanie uwierzytelnionych odpisów oryginalnego tekstu oraz przygotowanie każdego następnego tekstu traktatu w takich dodatkowych językach, jak tego może wymagać traktat i przesyłanie go zarówno stronom, jak i państwom uprawnionym do stania się stronami traktatu²⁰,
- 3) przyjmowanie wszelkich podpisów pod traktatem oraz przyjmowanie i sprawowanie pieczy nad wszelkimi dokumentami, notyfikacjami i zawiadomieniami odnoszącymi się do niego²¹,
- 4) badanie, czy podpis lub jakikolwiek dokument, notyfikacja lub zawiadomienie odnoszące się do traktatu jest w należytej i właściwej formie, i w razie potrzeby, zwracanie uwagi zainteresowanemu państwu na daną sprawę²²,
- 5) informowanie stron i państw uprawnionych do stania się stronami traktatu o czynnościach, notyfikacjach i zawiadomieniach dotyczących traktatu²³,
- 6) informowanie państw uprawnionych do stania się stronami traktatu o dacie otrzymania lub zdeponowania takiej liczby podpisów lub dokumentów ratyfikacyj-

¹⁷ Konwencję podpisało i wprowadziło „w życie”, wedle stanu nadzień 1 października 2004 roku, 98 państw. Polska podpisała ją dopiero 2 czerwca 1990 roku (mimo że wcześniej delegacja Polski była jedną z najaktywniejszych przy sporządzaniu jej tekstu), a weszła w życie w stosunku do Polski w dniu 1 sierpnia 1990 roku. Stroną konwencji nie są Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, które konwencję podpisały w dniu 24 kwietnia 1970 roku, ale jej nie ratyfikowały.

¹⁸ „Konwencja Wiedeńska...”, art. 76, ust. 2.

¹⁹ *Ibidem*, art. 77, ust. 1, pkt a.

²⁰ *Ibidem*, pkt b.

²¹ *Ibidem*, pkt c.

²² *Ibidem*, pkt d.

²³ *Ibidem*, pkt e.

nych, przyjęcia, zatwierdzenia lub przystąpienia, jaka jest wymagana dla wejścia traktatu w życie²⁴,

7) zarejestrowanie traktatu w Sekretariacie Organizacji Narodów Zjednoczonych²⁵,
8) wypełnianie innych funkcji depozytariusza, o których Konwencja Wiedeńska mówi w innych postanowieniach²⁶.

Wypełnianie obowiązków depozytariusza może doprowadzić do rozbieżności pomiędzy nim a jakimkolwiek państwem – w tej sytuacji depozytariusz winien zwrócić na to uwagę innym państwom sygnatariuszom traktatu lub państwom umawiającym się co do przystąpienia do traktatu. W zależności od zaistniałych okoliczności depozytariusz może na to zwrócić uwagę odpowiedniemu organowi zainteresowanej organizacji międzynarodowej²⁷.

Wyznaczenie depozytariusza traktatu dokonują państwa negocjujące traktat i wyznaczają go w samym traktacie lub mogą to zrobić w każdy inny akceptowany przez prawo międzynarodowe sposób.

Jedno państwo jako depozytariusz traktatu

Przykładem wyznaczenia jednego depozytariusza, którym jest jedno państwo, w treści traktatu może być postanowienie art. 111 Karty Narodów Zjednoczonych²⁸ mówiące, że:

Niniejsza Karta, której teksty chiński, francuski, rosyjski, angielski i hiszpański są jednakowo autentyczne, zostanie złożona na przechowanie w archiwach Rządu Stanów Zjednoczonych Ameryki. Rząd ten prześle należycie uwierzytelnione odpisy Rządom innych sygnatariuszy.

Rząd Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej jest obecnie depozytariuszem wielu traktatów wielostronnych. Wedle oficjalnej informacji Departamentu Stanu Rząd USA jest depozytariuszem 74 traktatów wielostronnych pogrupowanych w 17 działów²⁹.

Podobne rozwiązanie, również przewidziane w samym tekście traktatu, przewiduje np. konwencja o ujednostajnieniu niektórych prawideł (o wiele lat wy-

²⁴ *Ibidem*, pkt f. Sama „Konwencja Wiedeńska...” dodatkowo w art. 80 (Rejestracja i publikacja traktatów) mówi, że traktaty po ich wejściu w życie będą przesyłane do Sekretariatu Organizacji Narodów Zjednoczonych celem, zależnie od okoliczności, zarejestrowania ich lub wciągnięcia do ewidencji i wykazu oraz opublikowania. Traktat, wyznaczając depozytariusza, automatycznie upoważnia go do wszystkich wyżej wymienionych czynności.

²⁵ *Ibidem*, pkt g.

²⁶ *Ibidem*, pkt h.

²⁷ *Ibidem*, art. 77, pkt 2.

²⁸ Karta Narodów Zjednoczonych, podpisana w San Francisco dnia 26 czerwca 1945 roku, tekst opublikowano w Dz. U. z 1947 roku, nr 23, poz. 90. Do tekstu Karty wprowadzono trzy poprawki: w 1963 roku, w 1965 roku i w 1971 roku. Tekstu jednolitego, uwzględniającego te trzy poprawki, w Polsce nie opublikowano. Powszecznym stało się powoływanie się na publikacje Karty w różnych zbiorach dotyczących prawa międzynarodowego publicznego.

²⁹ Dane za „Multilateral Treaties for Which the U.S. is Depository”, U.S. Department of State – według stanu prawnego na dzień 1 grudnia 2004 roku.

przedzająca postanowienia Karty Narodów Zjednoczonych) dotyczących międzynarodowego przewozu powietrznego³⁰:

[...] Art. 37. 1. Niniejsza Konwencja będzie ratyfikowana. Dokumenty ratyfikacyjne złożone zostaną w archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych Polski, które notyfikować będzie złożenie Rządowi każdej z Wysokich Umawiających się Stron. [...]

3. Do Rządu Rzeczypospolitej Polskiej należeć będzie zawiadomianie Rządu każdej z Wysokich Umawiających się Stron o dniu wejścia w życie niniejszej Konwencji oraz o dniu złożenia każdej ratyfikacji. [...]

Art. 38. 2. Przystąpienie dokonywać się będzie w drodze złożenia Rządowi Rzeczypospolitej Polskiej notyfikacji, który o niej powiadomi Rząd każdej z Wysokich Umawiających się Stron.

3. Przystąpienie zacznie wywierać skutki, poczynając od dziewięćdziesiątego dnia po notyfikacji złożonej Rządowi Rzeczypospolitej Polskiej. [...]

Przykładem traktatu wskazującego jedno państwo jako depozytariusza może być także rozwiązanie przyjęte w Paryżu 23 października 1954 roku w tekście konwencji w sprawie stacjonowania obcych sił zbrojnych w Niemieckiej Republice Federalnej³¹. Tekst tej konwencji wskazuje Rząd Niemieckiej Republiki Federalnej jako depozytariusza tej konwencji:

Art. 4, ust. 3. [...] Niniejsza konwencja zostanie złożona na przechowanie w archiwach Rządu Niemieckiej Republiki Federalnej, który dostarczy każdemu państwu będącemu stroną niniejszej konwencji jej uwierzytelnione kopie oraz kopie dokumentów przystąpienia złożonych zgodnie z postanowieniami art. 4, jak też zawiadomi wszystkie państwa o dacie złożenia każdego dokumentu przystąpienia. [...]

Traktat ten wchodził w życie, gdy depozytariusz (czyli w tym przypadku Rząd Niemieckiej Republiki Federalnej) otrzyma wszystkie dokumenty ratyfikacyjne lub aprobujące a Rząd Niemieckiej Republiki Federalnej złoży Rządowi Stanów Zjednoczonych Ameryki dokument przystąpienia do Paktu Północno-Atlantyckiego³².

Jedno państwo jako depozytariusz traktatu wskazywane jest także w układzie o kolektywnej obronie południowo-wschodniej Azji i Karcie Pacyfiku podpisanej w Manili w dniu 8 września 1954 roku³³. Tekst tego układu stipuluje:

Art. 9, ust. 1. Układ niniejszy zostanie złożony w archiwach Rządu Republiki Filipin. Rząd ten przekaże innym sygnatariuszom należycie uwierzytelnione kopie dokumentów.

Układ w swej treści uregulował także przystępowanie innych państw do umowy przez składanie na ręce depozytariusza, czyli rządu Filipin, dokumentów o przystą-

³⁰ Konwencja o ujednostajnieniu niektórych prawideł dotyczących międzynarodowego przewozu powietrznego podpisana w Warszawie, dnia 12 października 1929 roku (Dz. U. z 13 lutego 1933 roku, nr 78, poz. 737, ze zmianami z 4 września 1934 roku, 1 sierpnia 1963 roku i 16 grudnia 1964 roku).

³¹ Konwencja została zawarta pomiędzy Stanami Zjednoczonymi Ameryki Północnej, Zjednoczonym Królestwem Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii, Republiką Francuską oraz Niemiecką Republiką Federalną. Tekst konwencji za L. Gelberg, „Prawo międzynarodowe i historia dyplomatyczna. Wybór dokumentów”, t. 3, Warszawa 1960, s. 491 i n.

³² Konwencja wyżej cytowana, art. 4, ust 1.

³³ Układ o kolektywnej obronie południowo-wschodniej Azji i Karta Pacyfiku, Manilia, 8 września 1954 roku, tekst za „Zbiór Dokumentów” z 1954 roku, nr 9, poz. 295.

pieniu. Rząd Filipin został zobowiązany do podania do wiadomości każdej ze stron fakt złożenia każdego z dokumentów o przystąpieniu.

Dwa i więcej państw jako depozytariusze traktatu

Praktyka prawa międzynarodowego publicznego zna liczne przypadki wyznaczania więcej niż jednego państwa jako depozytariusza traktatu. Przypadki takie zazwyczaj mają miejsce w stosunku do:

- traktatów rozbrojeniowych,
- traktatów dotyczących wykorzystywania przestrzeni kosmicznej,
- traktatów o lotnictwie cywilnym.

Przykładem może być konwencja o zwalczaniu bezprawnego zawładnięcia statkami powietrznymi z 1970 roku (popularnie zwana konwencją „haską”)³⁴, która w swym art. 13, ust. 2 reguluje:

Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji przez Państwa sygnatariuszy. Dokumenty ratyfikacyjne i dokumenty przystąpienia zostaną złożone Rządowi Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii oraz Stanów Zjednoczonych Ameryki, które niniejszym wyznacza się jako Rządy – depozytariusze.

Podobnie konwencja o międzynarodowej odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez obiekty kosmiczne z 1972 roku³⁵ wyznacza w swym tekście więcej niż jedno państwo w charakterze depozytariusza:

Art. XXIV [...] 2. Niniejsza Konwencja podlega ratyfikacji przez Państwa, które ją podpisały. Dokumenty ratyfikacyjne i dokumenty przystąpienia składane będą Rządowi Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Północnej Irlandii oraz Stanów Zjednoczonych Ameryki, które zostają niniejszym wyznaczone jako Rządy depozytariusze. [...]

5. Rządy depozytariusze poinformują niezwłocznie wszystkie Państwa, które podpisały niniejszą Konwencję lub do niej przystąpiły, o dacie każdego podpisu, dacie złożenia każdego dokumentu ratyfikacyjnego lub dokumentu przystąpienia, dacie wejścia w życie niniejszej Konwencji, jak również o innych oświadczeniach. [...]

Warto w tym miejscu przypomnieć, że uregulowanie odpowiedzialności państwa za eksploatację przestrzeni kosmicznej jest wyjątkiem (i to jedynym) w prawie międzynarodowym publicznym w problemie odpowiedzialności państwa za swe działania i zaniechania. Nie ma konwencji, która tę kwestię wprost uregulowała – czyli prawo pozytywne nie daje nam odpowiedzi, w jaki sposób państwo ponosi odpowiedzialność. Skoro nie ma regulacji traktatowych – państwa ponoszą odpowiedzialność na zasadzie zwyczajowej. Jedynym właśnie wyjątkiem jest uży-

³⁴ Konwencja o zwalczaniu bezprawnego zawładnięcia statkami powietrznymi, podpisana w Hadze dnia 16 grudnia 1970 roku (Dz. U. z 1972 roku, nr 25, poz. 181).

³⁵ Konwencja o międzynarodowej odpowiedzialności za szkody wyrządzone przez obiekty kosmiczne, wystawiona do podpisu równocześnie w Moskwie, Londynie i Waszyngtonie w dniu 29 marca 1972 roku (Dz. U. z 1973 roku, nr 27, poz. 154).

wanie przestrzeni kosmicznej, gdzie odpowiedzialność państwa uregulowana jest w cytowanej konwencji na zasadzie ryzyka³⁶.

Organizacja międzynarodowa jako depozytariusz umowy międzynarodowej

Powstanie organizacji międzynarodowych o zasięgu globalnym oraz ich działalność w zakresie kodyfikowania poszczególnych działów prawa międzynarodowego publicznego spowodowało, że wiele traktatów jest deponowanych w sekretariatach tych organizacji i to bez względu na miejsce ich podpisania. Najczęściej depozytariuszem staje się Organizacja Narodów Zjednoczonych, która w chwili obecnej jest depozytariuszem 506 wielostronnych traktatów³⁷. Jednym z bardziej ciekawych postanowień co do depozytariusza wielostronnego traktatu znajdujemy w konwencji nowego prawa morza z 1982 roku³⁸ z Montego Bay na Jamajce:

Art. 319. Depozytariusz.

1. Sekretarz Generalny Organizacji Narodów Zjednoczonych jest depozytariuszem niniejszej Konwencji oraz poprawek do niej.

2. Niezależnie od jego funkcji jako depozytariusza, Sekretarz Generalny:

- a) informuje wszystkie Państwa – Strony, Organizację i właściwe organizacje międzynarodowe o sprawach o ogólnym charakterze wynikających w związku z niniejszą Konwencją,
- b) zawiadamia Organizację o ratyfikacji, formalnym zatwierdzeniu i przystąpieniu do niniejszej Konwencji poprawek do niej, jak też wypowiedzeniu niniejszej Konwencji,
- c) zawiadamia Państwa Strony o zawartych porozumieniach modyfikujących lub zawieszających obowiązywanie postanowień niniejszej Konwencji,
- d) przesyła Państwom Stronom Konwencji poprawki przyjęte zgodnie z procedurą dla nich przewidzianą,
- e) zwołuje niezbędne posiedzenia Państw Stron,
- f) utrzymuje niezbędny kontakt z obserwatorami Konwencji oraz w miarę potrzeb zaprasza ich na posiedzenia Państw Stron Konwencji, [...].

W wielu przypadkach depozytariuszem traktatu jest organizacja międzynarodowa międzyrządowa, pod auspicjami której traktat opracowano. W 1949 roku powstaje w Europie Rada Europy (organizacja międzynarodowa międzyrządowa – podmiot prawa międzynarodowego publicznego), której zadaniem w początkowym okresie działania jest opracowanie dokumentów z zakresu międzynarodowej ochrony praw człowieka. Z czasem traktaty powstające pod auspicjami tej organizacji obejmują całe spektrum zagadnień dotyczących praw człowieka, mniejszości narodowych, współpracy nadgranicznej, sportu i oświaty, a nawet współpracy

³⁶ Art. II cytowanej Konwencji stipuluje: „Państwo wypuszczające jest bezwzględnie zobowiązane do zapłacenia odszkodowania za szkodę, którą wypuszczony przez nie obiekt kosmiczny wyrządził na powierzchni Ziemi lub statkowi kosmicznemu podczas lotu”.

³⁷ Stan prawny na dzień 1 grudnia 2004 roku, za: Status of Multilateral Treaties Deposited with the Secretary – General.

³⁸ Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza wystawiona do podpisu w dniu 10 grudnia 1982 roku w Montego Bay na Jamajce. Konwencja weszła w życie w dniu 13 listopada 1994 roku. Polska konwencję podpisała w dniu 10 grudnia 1982 roku. Konwencja została przez Polskę ratyfikowana w dniu 13 listopada 1998 roku. Wedle stanu prawnego na dzień 1 września 2004 roku stronami konwencji było 145 państw.

prawnej i zdrowia³⁹. Jednym z traktatów opracowanych pod auspicjami Rady Europy jest europejska konwencja o ekstradycji (podpisana w Paryżu w dniu 13 grudnia 1957 roku)⁴⁰ przewidująca w swych postanowieniach sporządzenie traktatu w dwu językach (angielskim i francuskim), po jednym egzemplarzu, przy czym oba uznane są za autentyczne, które

[...] zostaną złożone w archiwum Rady Europy. Sekretarz Generalny Rady Europy przekaze uwiecznione podpisy rządowi Państw Sygnatariuszy.

Omawiana konwencja specyfikuje obowiązki depozytariusza (w tym przypadku Sekretarza Generalnego Rady Europy), trzeba bowiem pamiętać, że do opracowania konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów specyfikującej wszystkie sprawy z zakresu „prawa traktatów” jest jeszcze 12 lat – zatem we wszelkich sprawach obowiązuje ówczesny zwyczaj międzynarodowy lub postanowienia w tej materii spotykane w różnych traktatach. Konwencja o ekstradycji w swym art. 12, wymieniając niektóre (reszta rozproszona jest w różnych postanowieniach konwencji) z obowiązków Sekretarza Generalnego Rady Europy jako depozytariusza konwencji, wymienia następujące obowiązki wobec Państw Członkowskich w drodze notyfikacji:

- 1) zawiadamianie o złożeniu każdego dokumentu ratyfikacji lub przystąpienia do konwencji,
- 2) zawiadamianie o dacie wejścia w życie konwencji (art. 29 mówi, że konwencja wejdzie w życie „po upływie 90 dni od daty złożenia trzeciego dokumentu ratyfikacyjnego”),
- 3) zawiadamianie o każdym oświadczeniu złożonym zgodnie z postanowieniami art. 6 ustęp 1⁴¹ oraz artykułu 21 ustęp 5⁴²,
- 4) zawiadamianie o każdym zastrzeżeniu złożonym zgodnie z artykułem 26 ustęp 1⁴³,
- 5) zawiadamianie o wycofaniu każdego zastrzeżenia złożonego zgodnie z artykułem 26 ustęp 2⁴⁴,
- 6) zawiadamianie o każdej notyfikacji o wypowiedzeniu otrzymanej zgodnie z postanowieniami artykułu 31⁴⁵ oraz o dacie, w której wypowiedzenie nabierze mocy.

³⁹ Wedle stanu na dzień 1 grudnia 2004 roku pod auspicjami Rady Europy powstało 194 traktatów – dane za „Treaty Office” <http://conventions.coe.int>.

⁴⁰ Europejska konwencja o ekstradycji, Paryż 13 grudnia 1957; Dz. U. z 1994 roku, nr 70, poz. 307.

⁴¹ O wydawaniu lub nie własnych obywateli. *Ibidem* art. 6, ust. 1, lit. a–c, *passim*.

⁴² O tranzycie osób i warunkach, na jakich taki tranzyt może się odbywać. *Ibidem* art. 21, ust. 5.

⁴³ O możliwości złożenia zastrzeżenia „[...] w odniesieniu do jednego lub kilku postanowień konwencji”.

⁴⁴ O możliwości wycofania każdego zastrzeżenia w drodze notyfikacji skierowanej do Sekretarza Generalnego Rady Europy.

⁴⁵ Każde państwo może konwencję wypowiedzieć przez odpowiednie zawiadomienie skierowane do Sekretarza Generalnego Rady Europy. Wypowiedzenie nabiera mocy po upływie sześciu miesięcy od daty otrzymania notyfikacji przez Sekretarza Generalnego Rady Europy.

Nietypowe funkcje depozytariusza

W szeregu traktatów spotkać można przemieszanie tradycyjnych, wymienionych w Konwencji Wiedeńskiej o prawie traktatów funkcji depozytariusza z innymi najczęściej szczegółowo opisanymi. Są to zazwyczaj funkcje administracyjne lub typowo informacyjne w stosunku do państw sygnatariuszy traktatu. Tak jest w przypadku poprzednio zacytowanej konwencji nowego prawa morza z 1982 roku, w której tradycyjne funkcje depozytariusza przemieszane są z funkcjami czysto administracyjnymi zazwyczaj przy obowiązkach depozytariuszy niespotykanymi. Podobnie w tekście konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet (Nowy Jork, 18 grudnia 1979) funkcje depozytariusza zostały znacznie powiększone o obowiązki płynące z powołania w artykule 17 specjalnego Komitetu do Spraw Likwidacji Dyskryminacji Kobiet. Wedle postanowień tej konwencji i tego artykułu „Sekretarz Generalny [...] zapewni niezbędny personel oraz środki materialne dla skutecznego wykonywania funkcji Komitetu [...]”. I dalej

[...] Państwa strony podejmują się przedstawiać Sekretarzowi Generalnemu Organizacji Narodów Zjednoczonych, w celu rozpatrzenia przez Komitet, sprawozdania dotyczącego środków ustawodawczych, sądowych, administracyjnych lub innych przyjętych [...] dla wykonywania postanowień niniejszej Konwencji [...].

Wobec lawinowego zwiększania się traktatów, a zwłaszcza traktatów wielostronnych, w których bierze udział kilkadziesiąt⁴⁶ czy nawet sto kilkadziesiąt państw, funkcje depozytariusza ulegają rozszerzeniu o czynności, o których można powiedzieć, że nie są czynnościami zazwyczaj przez prawo międzynarodowe dla depozytariusza przewidzianymi. Powoływanie przez traktaty różnych organów mających strzec lub monitorować wykonywanie i egzekwowanie postanowień w nim zawartych powoduje nałożenie na depozytariusza dodatkowych obowiązków. Obowiązki takie nie są ani uregulowane w Konwencji Wiedeńskiej, ani w innym dokumencie, a każdorazowo w samym traktacie.

Rząd Polski jako depozytariusz traktatów

Polska praktycznie od czasów odzyskania swej niepodległości po rozbiorach podjęła aktywną współpracę międzynarodową⁴⁷; w tym stała się depozytariuszem traktatów

⁴⁶ Archiwum traktatowe ONZ podaje zestawienie kilkuset takich traktatów, których depozytariuszem jest ONZ a przecież ONZ jest jednym z wielu miejsc deponowania traktatów wielostronnych. Np. Międzynarodowa Organizacja Lotnictwa Cywilnego (Montreal) jest, wedle stanu prawnego na dzień 1 grudnia 2004 roku, depozytariuszem 32 traktatów wielostronnych dotyczących regulacji używania przestrzeni powietrznej (dane za „ICAO List and Status of International Air Law Multilateral Treaties”).

⁴⁷ Po części stało to się za sprawą Traktatu Wersalskiego (jednej z najbardziej skomplikowanych strukturalnie umów międzynarodowych wielostronnych), który w swych postanowieniach zobowiązywał Polskę do przyjęcia 14 traktatów międzynarodowych wielostronnych, w tym tak oryginalnych, jak np.: porozumienie madyryckie o zakazie fałszywego podawania pochodzenia towarów z 14 kwietnia 1831 r., przeglądnięte w Waszyngtonie w 1911 r.; międzynarodowa konwencja telegraficzna z St. Petersburga, 10-22 lipca 1875 r.; międzynarodowa konwencja paryska z 20 marca 1883 o ochronie własności przemysłowej. Polska zastosowała się do tego zobowiązania i stała się ówczesnie stroną wszystkich 14 traktatów międzynarodowych wielostronnych.

międzynarodowych. Chronologicznie pierwszym traktatem międzynarodowym, którego depozytariuszem stał się Rząd Polski, była konwencja o ujednostajnieniu niektórych prawideł dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego podpisana w Warszawie w dniu 12 października 1929 roku (powszechnie nazywana konwencją lotniczą warszawską), która weszła w życie w dniu 13 lutego 1933 roku (w tym również w stosunku do Polski tego samego dnia), została ogłoszona w Dzienniku Ustaw RP nr 49 z sierpnia 1933 roku. Konwencja ta obowiązuje do dnia dzisiejszego.

Analiza wszystkich konwencji, które zostały zdeponowane w Polsce, nie jest możliwa ze względu na objętość niniejszego artykułu. Bardziej szczegółowe dane postanowiono podać tylko do wyżej wymienionego traktatu, pierwszego w dziejach Polski zdeponowanego w Warszawie. Traktat ten podpisany w 1929 roku obowiązuje do dziś, to jest przez 75 lat. Ze względu na swe miejsce zdeponowania nosi nazwę „konwencji lotniczej warszawskiej”. Państwami sygnatariuszami konwencji – to jest takimi państwami, które konwencję podpisały w Warszawie bezpośrednio po opracowaniu jej tekstu, jest 21 państw; w tej liczbie Wielka Brytania, która podpisała konwencję w imieniu metropolii i 8 terytoriów zamorskich⁴⁸. Pozostałe państwa będące stronami konwencji albo do niej przystępujące (jest ich 85⁴⁹) albo stające się stronami w drodze sukcesji (skutkiem dzielenia się państw, łączenia się państw oraz uzyskiwania samodzielności przez terytoria niesamodzielne) umowy międzynarodowej (jest ich 45⁵⁰). Stronami konwencji jest obecnie łącznie 151 państw – i jest to stan prawny na dzień 1 grudnia 2004 roku⁵¹. Konwencja została zmodyfikowana protokołem podpisanym 28 września 1955 roku w Hadze, który wszedł w życie 1 sierpnia 1963 roku i obecnie związanych jest nim 136 państw⁵². Polska jest też depozytariuszem tego dodatkowego protokołu. Do

⁴⁸ Były to następujące państwa (państwa „sygnatariusze”): Australia, Austria, Belgia, Brazylia, Dania, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Japonia, Luksemburg, Łotwa, Niemcy, Norwegia, Republika Południowej Afryki, Polska, Rumunia, Federacja Rosyjska, Szwajcaria, Wielka Brytania (zarazem w imieniu następujących swoich terytoriów zamorskich: Bermudy, Brytyjskie Terytorium Antarktydy, Wyspy Kajmana, Turks, Caicos, Akrotiri i Dhekelia, Falklandy i przynależności, Hong Kong, Montserrat; Św. Helena i Ascension), Włochy.

⁴⁹ Drogą przystąpienia stronami konwencji stało się 85 państw i były to (nazwy państw zachowano z rejestru umów depozytariusza): Afganistan, Algeria, Angola, Argentina, Armenia, Azerbajdżan, Bahrajn, Barbados, Belarus, Bolivia, Brazylia, Burkina Faso, Cambodia, Canada, Cape Verde, Chile, China, Colombia, Comoros, Costa Rica, Cuba, Democratic People's Republic of Korea, Dominican Republic, Ecuador, Egipt, El Salvador, Equatorial Guinea, Estonia, Ethiopia, Finland, Gabon, Ghana, Grenada, Guatemala, Guinea, Honduras, Hungary, Iceland, Iran (Islamic Republic of), Iraq, Ireland, Israel, Kazachstan, Kuwait, Kirgizstan, Liberia, Liban, Liban Arab Jamahiriya, Liechtenstein, Lithuania, Malawi, Maldives, Mali, Mauritania, Mauritius, Mexico, Mongolia, Morocco, Nepal, New Zealand, Oman, Panama, Paraguay, Peru, Philippines, Portugal, Qatar, Republic of Moldova, Saudi Arabia, Senegal, Seychelles, Singapore, Sudan, Suriname, Sweden, Togo, Tunisia, Turkey, Turkmenistan, Uganda, Ukraine, United Arab Emirates, United Republic of Tanzania, United States, Uruguay, Uzbekistan, Vanuatu, Venezuela, Viet Nam, Yemen.

⁵⁰ Drogą sukcesji stronami konwencji stało się 45 państw, przy czym nie wszystkie z nich przejęły protokół dodatkowy z Hagi, modyfikujący konwencję. Zestawienie tych państw znajduje się w załączonej tabeli. Ze względu na niezwykle rzadkie podawanie takich danych, w tabeli zawarto daty sukcesji i wejścia w życie konwencji lotniczej warszawskiej oraz daty sukcesji i wejścia w życie protokołu dodatkowego haskiego, aby choć w części zobrazować skomplikowaną materię działań depozytariusza.

⁵¹ Stan prawny ustalony w Departamencie Prawno-Traktatowym Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP. Państwem, które ostatnio do konwencji przystąpiło jest Cape Verde. Ratyfikowało ono konwencję w dniu 7 lutego 2002 roku. Konwencja w stosunku do tego państwa weszła w życie w dniu 8 maja 2002 roku. W tych samych datach ratyfikowano i wszedł w życie haski protokół dodatkowy z 1963 roku.

⁵² Stan prawny ustalony w Departamencie Prawno-Traktatowym Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

konwencji lotniczej warszawskiej i protokołu dodatkowego z Hagi złożono depozytariuszowi – czyli Rządowi Polski – 9 zastrzeżeń⁵³ i 54 noty rządowe⁵⁴.

Traktatem, którego Polska została ostatnio depozytariuszem, jest umowa w sprawie Wielonarodowej Dywizji w Iraku, podpisana w Warszawie w dniu 24 lipca 2003 roku, a która weszła w życie w dniu 20 listopada 2003 roku równocześnie w stosunku do wszystkich państw sygnatariuszy. Sygnatariuszami tej umowy jest 20 państw⁵⁵, które przy podpisywaniu reprezentowane były przez Ministrów Obrony Narodowej.

Na przestrzeni od 1929 roku, kiedy to zdeponowano pierwszą konwencję lotniczą, Polska stała się łącznie depozytariuszem 39 traktatów międzynarodowych, z tej liczby 14 straciło swą moc w stosunku do Polski lub zostało przekazanych innym państwom jako depozytariuszom⁵⁶.

Polska przekazała Rządowi Bułgarii wszystkie traktaty zawarte w związku ze Środkowoeuropejską Umową o Wolnym Handlu (CEFTA)⁵⁷. Umowa główna o CEFT-cie została podpisana w Krakowie w dniu 21 grudnia 1992 roku, weszła w życie (w tym również w stosunku do Polski) w dniu 1 lipca 1994 roku i utraciła moc w stosunku do Polski w dniu 1 maja 2004 roku – to jest w dniu przystąpienia Polski do Wspólnot Europejskich⁵⁸. Od dnia 1 kwietnia 2004 roku depozytariuszem tych traktatów jest rząd Bułgarii, który przejął na siebie wszystkie zobowiązania wynikające z bycia depozytariuszem traktatu międzynarodowego.

Wedle stanu prawnego na dzień 1 grudnia 2004 roku Polska była depozytariuszem 25 traktatów⁵⁹. Jeden z traktatów wszedł w życie w okresie międzywojennym

⁵³ Są to zastrzeżenia zgłoszone przez następujące państwa (w kolejności podanej przez rejestr): Kanada, Chile, Kongo, Kuba, Etiopia, Malesja, Filipiny, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej i Wenezuela. Zastrzeżenia te dotyczą przede wszystkim wyłączenia stosowania art. 2 ust. 1 Konwencji, który mówi o zakresie jej stosowania.

⁵⁴ Noty Rządowe dotyczą (przykładowo) spraw rozciągnięcia obowiązywania Konwencji na terytoria nowe, dotychczas będące pod inną suwerennością (Hong Kong, Macao) lub też sukcesji konwencji w przypadku łączenia się, dzielenia państw lub uzyskiwania przez terytoria dotychczas niesamodzielne – samodzielności.

⁵⁵ Są to następujące państwa: Bułgaria, Dania, Dominikana, Filipiny, Holandia, Honduras, Hiszpania, Kazachstan, Litwa, Łotwa, Mongolia, Nikaragua, Norwegia, Polska, Rumunia, Salwador, Słowacja, Tajlandia, Ukraina i Węgry.

⁵⁶ Są to przede wszystkim traktaty zawarte w ramach porozumienia CEFTA lub w ramach byłego RWPG. Stan prawny ustalony w Departamencie Prawno-Traktatowym Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

⁵⁷ Jest to, oprócz umowy głównej z 21 grudnia 1992 roku podpisanej w Krakowie, również 9 protokołów dodatkowych do niej i trzy umowy o akcesji kolejno Słowenii (25 listopada 1995), Rumunii (12 kwietnia 1997) i Bułgarii (17 lipca 1998).

⁵⁸ Autor w swych pracach konsekwentnie używa określenia „Wspólnoty Europejskie” a nie „Unia Europejska”, ponieważ Polska przystąpiła do dwu Wspólnot: Unii Europejskiej (dawnego EWG) i do Europejskiej Współpracy przy Wykorzystaniu Energii Atomowej (EUROATOM). Zatem stosowanie określenia „przystąpiła do Unii Europejskiej” jest błędne, bo pomija przystąpienie do EUROATOM-u.

⁵⁹ I były to następujące traktaty (stan prawny ustalony w Departamencie Prawno-Traktatowym Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP, nazewnictwo i kolejność wg rejestru): Porozumienie w sprawie bezcłowego przywozu, wywozu i przewozu tranzytem żywności, napojów i innych artykułów osobistego użytku w wagonach sypialnych i restauracyjnych dla zaopatrzenia podróżnych (podpisane w Warszawie w 1962 roku); Konwencja o ujednostajnieniu niektórych prawideł dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego (Warszawa 1929); protokół zmieniający Konwencję o ujednostajnieniu niektórych prawideł dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego (Haga 1955); Protokół Dodatkowy nr 1 wprowadzający poprawki do Konwencji o ujednoczeniu niektórych prawideł dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego (Montreal 1975); Protokół Dodatkowy nr 2 wprowadzający poprawki do Konwencji o ujednostajnieniu niektórych prawideł dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego (Montreal 1975); Protokół nr 3 wprowadzający poprawki do Konwencji o ujednostajnieniu niektórych prawideł dotyczących międzynarodowego przewozu lotniczego (Montreal 1975); Protokół nr 4

nym pozostałe są z okresu powojennego, 16 z nich podpisano w różnych miastach polskich (np. Warszawa, Gdańsk, Gdynia, Poznań), 9 w różnych stolicach (Montreal, Nowy Jork) – wszystkie one, bez względu na swe miejsce podpisania, zgodnie z wolą stron tych umów, wskazują, że depozytariuszem będzie rząd Polski. Konwencja wiedeńska o prawie traktatów regulująca obecnie instytucję depozytariusza umowy międzynarodowej jest umową obowiązującą w Polsce od dnia 1 sierpnia 1990 roku. Do tej daty Polska stała się depozytariuszem 19 umów i w prowadzeniu sekretariatu depozytariusza stosowała zwyczaj międzynarodowy, po tej dacie rządowi Polskiemu jako depozytariuszowi złożono 7 umów międzynarodowych. Od dnia wejścia w życie konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów do wszystkich 25 zdeponowanych traktatów stosowane są regulacje przewidziane w tej konwencji.

Przedstawiona w załączniku tabela dotycząca sukcesji w odniesieniu do konwencji lotniczej warszawskiej i protokołu dodatkowego haskiego do niej obrazuje ilość spraw, jakie tylko w przypadku sukcesji umowy międzynarodowej może mieć depozytariusz wielostronnego aktu prawnego⁶⁰.

wprowadzający poprawki do Konwencji warszawskiej z 12.10.1929 zmienionej przez protokół sporządzony w Hadze w dniu 28.09.1955 (Montreal 1975); Konwencja o rybołówstwie i ochronie żywych zasobów w Morzu Bałtyckim i Beltach (Gdańsk 1977); Poprawki do artykułów VIII i X Konwencji o rybołówstwie i ochronie żywych zasobów na Morzu Bałtyckim i Beltach (Warszawa 1977); Poprawki do Konwencji o rybołówstwie i ochronie żywych zasobów w Morzu Bałtyckim i Beltach (Warszawa 1982); Umowa między Rządem PRL a Międzynarodową Komisją Rybołówstwa Morza Bałtyckiego o statusie prawnym oraz przywilejach i immunitetach Komisji (Warszawa 1988); Poprawka do art. VII ustęp 3 Konwencji o rybołówstwie i ochronie żywych zasobów w Morzu Bałtyckim i Beltach (Gdynia 1994); Porozumienie między rządami Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, Niemieckiej Republiki Demokratycznej i Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich o współpracy w zakresie rybołówstwa morskiego (Warszawa 1962); Porozumienie w sprawie unikania nakładania się granic działek dna morskigo i unikania konfliktów z tym związanych między rządem Bułgarii, Kuby, Czechosłowacji, Polski i ZSRR z jednej strony a rządem Belgii, Kanady, Niemiec, Włoch, Niderlandów i Wielkiej Brytanii z drugiej strony (Nowy Jork 1991); Porozumienie w sprawie unikania nakładania się granic działek dna morskigo i unikania konfliktów z tym związanych między rządem Bułgarii, Czechosłowacji, Polski i ZSRR z jednej strony a rządem Belgii, Kanady, Niemiec, Włoch, Niderlandów, Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych z drugiej strony (Nowy Jork 1991); Konwencja między rządem RP, rządem Królestwa Danii i rządem RFN dotyczących Wielonarodowego Korpusu Północno-Wschodniego (Szczecin 1998); Porozumienie o współpracy w dziedzinie nadzoru technicznego nad statkami i ich klasyfikacji (Warszawa 1961); Protokół o likwidacji Organizacji Współpracy Przemysłu Łożyskowego (Warszawa 1991); Porozumienie o statusie prawnym i ułatwieniach międzynarodowych branżowych organizacji i współpracy gospodarczych (Warszawa 1966); Porozumienie Międzynarodowego Zjednoczenia Gospodarczego Aparatury Jądrowej „Interatominstrument” (Warszawa 1972); Protokół do porozumienia z 22 lutego 1972 o utworzeniu Międzynarodowego Zjednoczenia Gospodarczego Aparatury Jądrowej „Interatominstrument” (Łódź 1980); Protokół do porozumienia z 22 lutego 1972 r. o utworzeniu Międzynarodowego Zjednoczenia Gospodarczego Aparatury Jądrowej „Interatominstrument” w sprawie opodatkowania tej organizacji i jej filii (Poznań 1986); Protokół w sprawie likwidacji Międzynarodowego Zjednoczenia Gospodarczego Aparatury Jądrowej „Interatominstrument” oraz zgody na zastąpienie go spółką funkcjonującą na zasadach cywilnoprawnych (Warszawa 1996); Porozumienie o utworzeniu wspólnej organizacji INTEROCEANMETAL w celu prowadzenia prac w zakresie poszukiwania, rozpoznawania i przygotowania do przemysłowego zagospodarowania koncentracji żelazomanganowych (Moskwa 1987); Umowa w sprawie Wielonarodowej Dywizji w Iraku (Warszawa 2003).

⁶⁰ Dane pochodzą z Departamentu Prawno-Traktatowego MSZ RP.

Załącznik

W tabeli zestawiono państwa, które do konwencji lotniczej warszawskiej i protokołu dodatkowego haskiego przystąpiły w drodze sukcesji umowy międzynarodowej

Państwo (zachowano pisownię rejestru umów)	Konwencja lotnicza warszawska		Protokół dodatkowy haski	
	Data sukcesji	Data wejścia w życie	Data sukcesji	Data wejścia w życie
Bahamas	23.05.1975	10.07.1973	23.05.1975	10.07.1973
Bangladesh	1.03.1979	26.03.1971	1.03.1979	26.03.1971
Benin	27.01.1962	1.08.1960	27.01.1962	1.08.1963
Bośnia and Hercegovina	3.03.1995	6.03.1992	3.03.1995	6.03.1992
Botswana	21.03.1977	30.09.1966	Protokół nie podlegał sukcesji	
Brunei Darussalam	28.02.1984	1.01.1984	Protokół nie podlegał sukcesji	
Cameroon	2.09.1961	1.01.1960	2.09.1961	1.08.1963
Congo	19.01.1962	15.08.1960	19.01.1962	1.08.1963
Côte d'Ivoire	22.01.1962	7.08.1960	22.02.1962	1.08.1963
Croatia	14.07.1993	8.10.1991	14.07.1993	8.10.1991
Cyprus	8.05.1963	16.08.1960	23.07.1970	21.10.1970
Czech Republic	29.11.1994	1.01.1993	29.11.1994	1.01.1993
Democ. People's Rep. of the Congo	1.12.1962	30.06.1960	Protokół nie podlegał sukcesji	
Fiji	15.03.1972	10.10.1970	15.03.1972	10.10.1970
India	9.02.1970	15.08.1947	14.02.1973	15.05.1973
Indonesia	21.02.1952	17.08.1945	Protokół nie podlegał sukcesji	
Jordan	8.12.1969	25.05.1946	15.11.1973	13.02.1974
Kenya	7.10.1964	12.12.1963	6.07.1999	4.10.1999
Lao People's Democratic Republic	9.05.1956	19.07.1949	9.05.1956	1.08.1963
Lebanon	20.04.1962	22.11.1943	10.05.1978	8.08.1978
Lesetho	12.05.1975	4.10.1966	17.10.1975	15.01.1976
Madagascar	27.08.1962	26.06.1960	27.08.1962	1.08.1963
Malaysia	16.12.1970	16.09.1963	20.09.1974	19.12.1974
Malta	19.02.1986	21.09.1964	Protokół nie podlegał sukcesji	
Myanmar	2.01.1952	4.01.1948	Protokół nie podlegał sukcesji	
Nauru	16.11.1970	31.01.1968	16.11.1970	31.01.1968
Niger	8.03.1962	3.08.1960	8.03.1962	1.08.1963
Nigeria	15.10.1963	1.10.1960	1.07.1969	29.09.1969
Pakistan	30.12.1969	14.08.1947	16.01.1961	1.08.1963
Papua New Guinea	12.12.1975	16.09.1975	12.12.1975	16.09.1975
Rwanda	16.12.1964	1.07.1962	27.12.1990	27.03.1991
Saint Vincent and the Grenadines	3.12.2001	27.10.1979	3.12.2001	3.03.2002
Samoa	20.01.1964	1.01.1962	16.10.1972	14.01.1973
Serbia and Montenegro	18.07.2001	27.04.1992	18.07.2001	27.04.1992
Sierra Leone	2.04.1968	27.04.1961	Protokół nie podlegał sukcesji	
Slovakia	24.03.1995	1.01.1993	24.03.1995	1.01.1993
Slovenia	7.08.1998	25.06.1991	7.08.1998	25.06.1991
Solomon Islands	9.09.1981	7.07.1978	9.09.1981	7.07.1978
Sri Lanka	2.05.1951	4.02.1948	21.02.1997	22.05.1997
Syrian Arab Republic	3.06.1964	2.03.1959	3.06.1964	1.08.1963

The form. Yugoslav Rep. of Macedonia	1.09.1994	17.09.1991	1.09.1994	17.09.1991
Tonga	21.02.1977	4.06.1970	21.02.1977	22.05.1977
Trinidad and Tobago	10.05.1983	31.08.1962	10.05.1083	8.08.1983
Zambia	25.03.1970	24.10.1964	25.03.1970	23.06.1970
Zimbabwe	27.10.1980	18.04.1980	27.10.1980	25.01.1981